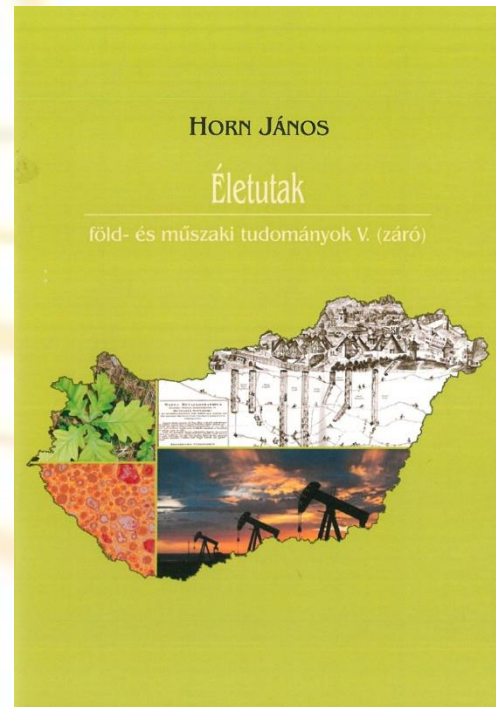

Kétszer negyvenöt

HORN János (szerk.): *Életutak. Föld- és műszaki tudományok. V. (záró)*. Bányász Kultúráért Alapítvány, Budapest, 2017. 48. old.

„Figyeld a postádat” – mondta a telefonba. Másnap egy kis könyvecskét találtam a levelesládában. Egy rövid összegzést a kétszer negyvenöt évről, egy kis önéletrajzot. Benne egy – szerénységére utaló – dedikálás: *Nem akarok az öregedés vétkébe esni (fösvénység, rendtelenség, hiúság), rávettek, hogy ebben a kötetben szerepeljek, így szeretettel küldöm Neked. Lajos b.*

E kis írás célja bemutatni a kötetet, szerzője pályafutását. Nem könnyű feladat néhány sorban kiértékelni egy emberi életet, egyfajta mérleget készíteni arról, hogy az illető milyen ember, mit valósított meg, milyen jellemű, habitusú, milyen sikereket ért el, mit alkotott, miben csalódott, mivel maradt esetleg adós.

Gőz Lajos felmenői története semmiben sem különbözik egy kárpát-medencei magyar család történetétől: édesapja felvidéki, a kassai dómban keresztelték, édesanyja dunántúli. „Ahhoz a nemzedékhez tartozom, amelyről egy hangplemez is megjelent, a *Hányas vagy?* [...] Ha életemben visszanezék, a magyar történelem egy kivételes, nagyon változatos, izgalmas és tragikus eseményekkel terhelt időszakához kapcsolódik” – olvashatjuk a kötet első oldalán. Ózdon született, majd a Felvidék visszatérte után visszaköltöztek édesapja szűk páttriájába, Tornaljára. A nagy háborúban megsebesült repülő édesapjára szeretettel és hálával gondol, aki igen jó műszaki érzékkel megáldott nyitott, minden iránt fogékony ember volt. Hitt a becsületes alkotómunkában, a tehetségben, a szorgalom eredményességében, és leleményes emberként minden helyzetben feltalálta magát. Gazdag ásványgyűjteménye felkeltette fia mineralógia iránti érdeklődését. Fél évszázad múlva fiát ott találjuk a Minerofil Társaság megalapítói közt. De addig még nagy utat kellett bejárnia...

A gyermek Gőz Lajos Sárospatakra került gimnáziumba. „Szüleimtől és leánytestvéremtől elválva, a kollégiumi élet és a valóság kettőssége változatosra tette az [...] intézményt”. A két világháború között a Klebelsberg Kuno fémjelezte magyar oktatási és kultúrpolitika új, modernizációs szemléletet kezdeményezett: „A szülő abba az iskolafajtába

adhatja gyermekét, amelyikbe akarja, és a gyermek a maga érettségijével – a reáliskolai érettségivel is – beléphet bármely főiskolába. [...] a reálgimnázium lesz a magyar középiskoláknak túlnyomó része, körülbelül kétharmada. [...] Nálunk magyaroknál főérv a reálgimnázium mellett az, hogy új helyzetünkben a modern nyelvek tanítása parancsoló szükség” – írta az egykori miniszter.* Az angol kollégiumok világát megvalósító Sárospatak kiváló oktatást nyújtott a természettudományok és a nyelvek terén. Hősünk a latin és az angol nyelvet választotta, ami utólag is kiváló döntésnek bizonyult. „[...] később a felsőoktatásba kerülve sok olyan jelenséggel találkoztam, ami a mostani állapotokat látva még inkább megemeli a korabeli pataki modellt érdemeit” – vonja le középiskolai tanulmányai helyszínéről a következtetést.

A szünidőkben édesapja sugallatára egy-másfél hónapon át fizikai munkát végzett. Ezáltal megismerkedett az autó- és motorbicikli-szereléssel, az öntödei és a lakos műhelyi munkával. A prédikátor, Salamon könyvéből tudjuk, hogy az ember életében és az ég alatt semmi sem történik csak úgy ok nélkül, véletlenül. Gööz Lajos is azt az utat és pályát járta be, amely számára fentről elrendeltetett. Miután 1944 őszén behívták – egy SS tábornok azonban meggyőzte, hogy „hülye gyermek” lenne, ha csatlakozna alakulatához, ugyanis az ő és tisztjei véleménye szerint a háború már elveszett –, nem jelentkezett egységénél. Kimaradt ezáltal Drezda bombázásának „élménye”, ahol társai mind odavesztek. Rövid bujdosás és a front átvonulását követően az Ipari és Mezőgazdasági Minisztérium által szervezett gépkezelői tanfolyamot végezte el, érettségizett, majd anyai nagyszüleinél a mezőgazdasági munkákban segített be. Mindezek után a lakosságcsere részeként családjával együtt kitelepítették Csehszlovákiából.

Mivel egyetlen vágya a tanulás volt, a háború után szovjet mintára létrejött Budapesti Pedagógiai Főiskolára iratkozott biológia-földrajz szakra. A főiskolán az ország legjobb tanárai oktatták: Öveges József fizikából. Mérei Ferenc lélektanból, Szabó László földrajzból. Tanulmányai alatt a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége révén a Nagy László Kollégiumnak lett tagja. Az 1946-1947-es évek diákéletét a nagy szabadság, a lelkes igyekezet és a kezdeményezések sora jellemezte, kedvező légkört biztosítva a művelődésre és az ismeretek elsajátítására. A főiskola befejezése után behívták katonának, ahol azonnal alhadnagyi rangot kapott, és a határőrség tisztjeit oktatta térképészetre és tereptanra. Leszerelését követően az ELTE földrajz-geológia szakán végzett, ahol szintén a kor legfényesebb elméi oktatták: Láng Sándor, Mendöl Tibor, Bulla Béla, Irmédi-Molnár *László* Leél-Össy Sándor és Pécsi Márton.

Az oklevél megszerzése után mindenképpen szeretett volna a szakmában maradni, ezért elfogadta Kertai György kőolaj-geológus ajánlatát, hogy csatlakozzon az Országos Kőolaj és Gázipari Tröszt geofizikai kutatóvállalatához. Kezdetben számoló, majd kiértékelő, végül kutatásvezetői minőségben dolgozott. „Az olajiparban a kutatás szervezettsége, az egyéni kezdeményezések lehetőségei, okos és céltudatos rendje imponáló volt” – írja. Érdeklődési fókuszpontjában elsősorban Északkelet-Magyarország és Kárpátalja földtana és hidrogeológiája állt. Kutatógeológusi tevékenységével párhuzamosan megszerzi az egyetemi doktori fokozatot. E cím elnyerése révén ajánlatot kapott a felsőoktatásban való elhelyezkedésre. A Nyíregyházán működő Bessenyei György Tanárképző Főiskolát választotta, ahol négy évtizeden át tevékenykedett.

A Frisnyák Sándor professzor neve fémjelezte Földrajz Tanszéken maradandó tárgyi, anyagi és oktatást elősegítő eszközöket létesített. Üzembe helyezte Magyarország kilencedik legnagyobb távcsövét, csillagvizsgálót és planetáriumot létesített, megtervezte és megépítette a főiskola egykori címerében szereplő napórát, és nem utolsósorban a korabeli Magyarország harmadik legnagyobb földgömbjét alkotta meg. E forgatható óriásgömb jelenleg is a Turizmus és Földrajztudományi Intézet folyosóján található. Gööz Lajos nevéhez kötődnek a nyíregyházi Nap-megfigyelések kezdeményezése, a csillagásztani, valamint az ásvány- és kőzettani oktatás színvonalának emelése, biomassza és energetikai kutatások iniciálása, és nem utolsósorban huszonnégy felső-szabolcsi település alternatív energiaellátási programjának kidolgozása. Itthoni tevékenységét külföldi utazások, kutatások és előadások egészítették ki. Megemlíthetők kínai,

* <http://klebelsbergkastely.hu/tudastar/klebelsberg-tevekenysegei/iskolan-kivuli-nepmuvelo/>

olaszországi, törökországi útjai, valamint a több alkalommal is Japánban tett szakmai látogatásai. Három éven keresztül az University of Wolverhampton meghívott előadótanáraként működött.

1995-ben a Bokros-csomag egyik áldozatává vált, nyugdíjazták. Tevékenységét azonban mind a mai napig folytatja: új tantárgyakat kezdett oktatni, mind például a *GPS alkalmazása a földtudományokban* és a *Megújuló energiák* címűeket, tíz éven át részt vett a Beregszászon működő II. Rákóczi Ferenc Főiskola Földrajzi Tanszékének munkájában, 2000-ben habilitált, majd 2002-ben elnyerte a habilitált egyetemi magántanár címet. A Nyíregyházi Főiskola a félévszázados tevékenységét 2009-ben *professor emeritus* címmel, míg a Miskolci Egyetem, ahol geológiát és ásványtant oktatott, díszdoktori titulussal jutalmazta. A mai napig is tagja a Pécsi Egyetem doktori iskolájának, ahol előadásokat is tart. Nyíregyházán oktatói munkáját 2015-ben befejezte, de irodáját megtartotta. Magas színvonalú oktatói, kutatói munkájáért 2009-ben átvehette a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Príma-díjat a tudomány kategóriában.

A kötet néhány fontosabb publikáció felsorolásával, valamint néhány, Gööz Lajost ábrázoló képpel zárul. Láthatjuk a Sümeg-mogyorósdombi tűzkőbánya feltárásánál, a lovászi bányánál, Kjúszú szigetén stb.

Végezetül elmondható, hogy Gööz Lajos bármit tesz, azt szívvel-lélekkel teszi, fiatalokat megszegyenítő lelkesedéssel és teherbírással keresi az új ötleteket, eljárásokat, munkára biztatja fiatalabb kollégáit és diákjait, megosztja velük tapasztalatát. Példát mutat, tanít, okit, nyitogatja a szemeket és elméket... Isten éltesse Lajos bátyám!

Géczi Róbert, Budapest – Kolozsvár